

Õiguskantsler

Priit Pikamäe
Riigikohus
kantselei@riigikohus.ee

Teie 28.01.2014 nr

Meie 12.02.2014 nr 9-2/140183/1400687

**Arvamus põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluses
Riigilõivuseaduse § 57 lg 14 (riigilõivu suuruse sõltuvus kohtusse pöördumise viisist)**

Austatud Riigikohtu esimees

Pöördusite minu poole ja küsisite põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 3-4-1-4-14 (tsiviilasi nr 2-13-9726) arvamust, kas alates 01.04.2013 kehtivas redaktsioonis riigilõivuseaduse (RLS) § 57 lg 14 on Eesti Vabariigi põhiseadusega (Põhiseadus) kooskõlas.

Tutvusin Harju Maakohtu 23.01.2014 määrusega nr 2-13-9726 ning **leian, et Põhiseaduse § 24 lõikes 5 ettenähtud edasikaebeõiguse, § 12 lõikes 1 ettenähtud võrdse kohtlemise põhimõtte ning §-s 11 sisalduva proportsionaalsuse põhimõttega ei ole kooskõlas RLS § 57 lg 14, mis näeb ette erineva suurusega riigilõivu määrad määruskaebuse esitamiseks sõltuvalt kohtusse pöördumise viisist (muul viisil kui avalduse elektroonilisel esitamisel veebilehe www.e-toimik.ee kaudu – vastavalt 50 ja 25 eurot).**

Selgitan oma seisukohti alljärgnevalt. Ühtlasi teatan, et ei soovi asja arutamist suulises menetluses.

I Vaidlusalune säte

Riigilõivuseadus (01.04.2013 seis, alates 01.07.2012 kehtiv redaktsioon)

§ 57. Tsiviilkohtumenetluse toimingud

[---]

(14) Kohtumääruse peale määruskaebuse esitamisel tasutakse riigilõivu 50 eurot. Kui nimetatud määruskaebus esitatakse elektrooniliselt veebilehe www.e-toimik.ee, <https://ettevotjaportaal.rik.ee/>, <https://kinnistuportaal.rik.ee> või e-notari infosüsteemi kaudu, tasutakse riigilõivu 25 eurot.

[---]

II Õiguskantsleri seisukoht

1. Kohtuasjas 2-13-9726 menetleb Harju Maakohus avaldust kohtutäituri taandamiseks ja täitemenetluse lõpetamiseks. 19.11.2013 jättis maakohus avalduse läbi vaatamata. 27.11.2013

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

esitas avaldaja kohtu 19.11.2013 määrusele määruskaebuse ning menetlusabi taotluse riigilõivu tasumisest vabastamiseks.

2. Harju Maakohus rahuldab oma 23.01.2014 määrusega menetlusabi taotluse ja tunnistas RLS § 57 lg 14 Põhiseadusega vastuolus olevaks osas, mis sätestab kohtumääruse peale määruskaebuse esitamisel kohustuse tasuda riigilõivu suuremas määras kui avalduse elektroonilisel esitamisel veebilehe www.e-toimik.ee, <https://ettevotjaportaal.rik.ee/>, <https://kinnistuportaal.rik.ee> või e-notari infosüsteemi kaudu. Selles osas luges kohus RLS § 57 lg 14 asjassepuutuvaks.

3. Leian, et konkreetset juhul on RLS § 57 lg 14 asjassepuutuv norm ning Harju Maakohtu 23.01.2014 taotlus põhiseaduslikkuse järelevalve algatamiseks lubatav osas, mis puudutab kohtusse pöördumist e-toimiku süsteemi kaudu. Teised nimetatud elektroonilised süsteemid on loodud maakohtu registriosakonna ja kinnistuosakonna töö korraldamiseks ning väljuvad konkreetse kohtuasja asjakohasest õigusnormistikust. Seetõttu ei ole see RLS § 57 lg 14 sätteosa asjassepuutuv konkreetset juhul. Ühtlasi nõustun kohtumääruse punkti 5.5.2 käsitlusega tsiviilkohtumenetluse seadustiku¹ § 139 lõikes 2¹ nimetatud erandi mitterakendamise kohta (õiguse rakendamisel menetlusökoonomia kui põhiseaduslikku järku väärtuse arvestamine – erandi menetlemisega kaasnev põhjendamatult suur kulu).

4. Esitasin 14.06.2013 Riigikohtule arvamuse nr [9-2/130725/1302712](#), milles esitasin põhimõttelise käsitluse RLS § 57 riigilõivu soodus- ja täismäärade kohta. Jään toona esitatud seisukohtade juurde ja ei korda neid üle.

5. Märgin konkreetse kohtuasja ja asjassepuutuva normi kontekstis, et kuigi praegusel juhul on riigilõivumäärad suhteliselt väikse suurusega – vastavalt 25 ja 50 eurot, on kahe lõivu vahe ehk edasikaebeõiguse piirangu ulatuse vahe kahekordne. Asusin juba oma 05.03.2012 kirjas nr [18-2/120307/1201015](#) Justiitsministeeriumile seisukohale, et lahendus, kus riigilõivude erinevus kohtusse pöördumisel on ca 25–50 eurot, on probleemne. Soovitasin mitte kohelda kohtusse pöördumisel elektrooniliste võimaluste kasutajaid ja mittekasutajaid meelevaldselt erinevalt; ning leidsin, et iga riigilõivu numbrisumma peab olema majanduslikult mõõdetav ja põhjendatav ka siis, kui riigilõivu menetlusökoonomia osa on teatud ulatuses hinnanguline.

6. Minu arvates ei peaks e-toimiku kasutamise soodustamine seisnema kohtusse pöördumise õiguse märkimisväärselt erineva ulatusega riive kehtestamises.

7. Nii minu 14.06.2013 Riigikohtule esitatud arvamuses nr [9-2/130725/1302712](#), põhiseaduslikkuse järelevalve asjades nr 3-4-1-2-14 ja 3-4-1-3-14 kui ka Riigikohtu 10.12.2013 otsuses [3-4-1-20-13](#) toodud kaalutlustel asun seisukohale, et **Põhiseaduse § 24 lõikes 5 ettenähtud edasikaebeõiguse, § 12 lõikes 1 ettenähtud võrdse kohtlemise põhimõtte ning §-s 11 sisalduva proportsionaalsuse põhimõttega ei ole kooskõlas RLS § 57 lg 14, mis näeb ette erineva suurusega riigilõivu määrad määruskaebuse esitamiseks sõltuvalt kohtusse pöördumise viisist (muul viisil kui avalduse elektroonilisel esitamisel veebilehe www.e-toimik.ee kaudu - vastavalt 50 ja 25 eurot).**

¹ Tsiviilkohtumenetluse seadustik

§ 139. Riigilõiv

[---] (2¹) Kui riigilõivuseaduse kohaselt on avalduse või kaebuse esitamisel elektrooniliselt veebilehe www.e-toimik.ee kaudu e-toimiku menetlemise infosüsteemi (edaspidi *veebilehe www.e-toimik.ee kaudu*) sätestatud riigilõivu täismäärast madalam riigilõivumäär ning menetlusosalisel ei ole mõjuval põhjusel võimalik avaldust või kaebust elektrooniliselt nimetatud veebilehe kaudu esitada, võimaldab kohus põhistatud taotluse alusel menetlustoimingu tegemist madalama riigilõivumääraga.

8. Soovin täiendavalt märkida, et minu hinnangul ei olnud asjassepuutuv säte Põhiseadusega kooskõlas selle kehtestamisest alates 01.07.2012, mitte alates viimasest muudatusest 01.04.2013 nagu on määratlenud Harju Maakohus oma 23.01.2014 määruses.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Hent Kalmo
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel